

Vaktaal leren met een digitaal woordenboek

Saskia Bergsma, SLO, Enschede

De Multimediale Vaktaalassistent (MVA) is een digitaal woordenboek op de website www.vaktaal.net dat methodeoverstijgend is. Het woordenboeken voor Bouw en voor Metaal, Installatie, Elektro en Handel zijn inmiddels beschikbaar. De doelstelling van het digitale woordenboek is dat het de leerling stimuleert tot zelfstandig leren en de docent ontlast van herhaalde vragen naar vaktermen.

Lesbrieven

Uit ervaringen met vaktaal.net bleek dat leerlingen de hun onbekende woorden wel opzochten, maar dat die niet beklifden. Er bleek behoefte te zijn aan oefeningen met de woorden. Vandaar dat er bij vaktaal.net lesbrieven zijn gemaakt waarin leerlingen met schema's aan het werk worden gezet. Deze lesbrieven geven de leerlingen de mogelijkheid om te oefenen met de vakwoorden. De lessen zijn bedoeld om het leereffect van het werken met de vaktaal.net te vergroten en de samenhang tussen de vaktaalconcepten bij de leerling te versterken. De lesbrieven zijn zo gemaakt dat de docent ze kan aanpassen aan zijn eigen doelen (welke begrippen zijn – nu – belangrijk; welke relaties tussen die begrippen wil ik laten leggen).

Sleutelschema's

De opdracht daagt de leerlingen vervolgens uit de vaktaalconcepten in een sleutelschema te plaatsen en te beschrijven. Sleutelschema's waaruit de docent (en de leerling, als die enige ervaring heeft opgedaan en de docent hem of haar die ruimte geeft) kan kiezen zijn:

- het T-schema
- het boomschema
- het venn-diagram
- het tabelschema
- het stroomschema

Een sleutelschema is een visuele weergave van de belangrijkste vaktermen en hun onderlinge relaties. Het maken en invullen van sleutelschema's zet leerlingen diep aan het denken en praten over de vakinhoud, wat het leren van de vakinhoud en van de vaktaal zeer bevordert. Sleutelschema's zijn bovendien goed inzetbaar als basis voor andere taken zoals het maken van een werkstuk of het houden van een presentatie. De vorm van het schema geeft snel een beeld van de relaties tussen die belangrijkste (=sleutel) begrippen.

Vervolgens moeten ze hun bevindingen presenteren. Deze stap is belangrijk, omdat gebleken is dat leerlingen vooral daarvan leren. Een bekend overzicht van leereffecten van handelingen is hieronder weergegeven. Hoe we leren / onthouden:

- 10% van wat lezen
- 20% van wat we horen
- 30% van wat we zien
- 50% van wat we zien en horen
- 70% van wat we hebben bediscussieerd met anderen
- 80% van wat we persoonlijk hebben ervaren
- 95% van wat we aan iemand anders leren / onderwijzen.

Bij het uitproberen van de lesbrieven op scholen blijkt dat de docenten vaak de laatste stap van de lesbrief, het presenteren, overslaan.

Bijlage: Informatie over de Multimediale Vaktaalassistent (MVA)

De Multimediale vaktaalassistent (MVA) is ontwikkeld in het kader van het project VMBO-Aanloop. Het project VMBO-Aanloop heeft tot doel aanvullende leermiddelen te laten produceren waarmee docenten de leerlingen in het lwoo naar hun mogelijkheden kunnen bedienen. Door alle suggesties van de platforms een rode draad te lopen: een minder talig, meer activerend onderwijsproduct dat met name de lwoo-leerlingen helpt, zich de vaktaal en de werkwijzen van een beroepsgericht programma eigen te maken. De motivatie voor het ontwikkelen van de Multimediale Vaktaal Assistent (MVA) is:

- het niet beschikbaar zijn van adequate lesmiddelen voor de lwoo-leerling;
- de brede toepasbaarheid van de MVA. In principe is deze inzetbaar in alle afdeling van het vmbo;
- de gestelde vraag en getoonde initiatieven uit het onderwijsveld, waardoor de acceptatie van een dergelijk instrument hoog zal kunnen zijn.

De leerlingen ervaren problemen met het niet-zelfstandig kunnen werken/leren ten gevolge van beperkte vaardigheid in begrijpend lezen. Sommige leerlingen hebben moeite met het begrijpend lezen van vaktechnische kennis. Dit zijn in meerderheid de leerlingen uit de Basisberoepsgerichte leerweg met een lwoo-indicatie. Vaak kunnen deze leerlingen de vaktechnische woorden niet plaatsen in de context van het beroepsgerichte vak. Dit veroorzaakt problemen bij het 'zelfstandig' uitvoeren van de opdrachten. Leerlingen raken letterlijk en figuurlijk de weg kwijt.

De docenten ervaren problemen met de hoge werkdruk door grote begeleidingsvraag van leerlingen. De leerlingen leggen door steeds uitleg en begeleiding te vragen een extra claim op de docenten wat een ongewenste verhoogde werkdruk tot gevolg heeft.

De hoofd functionaliteit van de MVA is:

- het beheren van content (= de multimediale vaktechnische leerstof)
- het signaleren en registreren van de door leerlingen opgevraagde begrippen
- het invoeren van content door auteurs vanuit diverse locaties in Nederland
- het lokaal invoeren van schoolspecifieke content door een docent
- de centrale redactie en standaardisering van content door een beperkt aantal redacteurs (van platforms) op diverse locaties in Nederland, waarbij ook de lokale content van docenten wordt beoordeeld op bruikbaarheid en eventueel opgenomen
- de distributie naar scholen, het up to date houden van de content op lokaal niveau
- het presenteren van content aan de leerling
- het zoeken van begrippen door de leerling (en de docent) door het ingeven van trefwoorden
- de presentatie van de content aan de individuele leerling.